

Tjenestedreng hos ”den gal’ mand” i Hæsum

Skrevet 2004 af Alfred I. Gregersen (1916 – 2005), født i Hæsum, siden bosat i Toronto, Canada

Efter et år som tjenestedreng hos sognefoged Pindstrup havde jeg lyst til noget andet. Pindstrup havde talt om mig med en anden gårdejer, Anders Nielsen i Hæsum, og at han, af grunde som jeg aldrig forstod, var interesseret i at hyre mig som hans andenkarl for et år. Anders Nielsen var, uden tvivl, en af de dygtigste landmænd i amtet. Han var velstående, han forventede det bedste, og det var han vant til at få. Efter min egen mening var jeg ikke iblandt det bedste, men han hyrede mig alligevel.

Anders Nielsen som ældre

Anders Nielsen var bl.a. en kvægavler af ry, og han kendte mine forældre vel. Måske betragtede han mig som at være af god afstamning, og det havde han ret i. Det er muligt, at han tænkte, at hvis afstamningen var god, så var alting muligt.

Han blev kaldt ved andre navne, hvoraf ét var "Den gale mand i Hæsum". Han havde et skrækkeligt temperament, og han kunne bande flydende uden at gentage sig selv. Hans temperament blev til tider modvejet af hans kones væremåde, som var det direkte modsatte. Stine var totalt uimponeret af hans udbrud.

De havde en søn, Kresten Rye, ca. 15 år gammel, og en datter, Agnete, som var et par år ældre end mig. Kresten, eller "Kræn Rye", som han blev kaldt, havde sin fars temperament, og han prøvede hårdt på alle måder at være som sin far. Jeg havde gået til skole sammen med ham, og vi havde altid været venner, selvom han var et par år yngre. Agnete var som sin mor.

Forkarlen var en tyveårig karl, Leonard. Han var ikke var fra egnen, og jeg havde aldrig mødt ham før. Vi delte et værelse, som var i staldbygningen; men det var et godt værelse med bræddegulv, og en dør som kunne lukkes og dermed holde uinviterede gæster ude. Som forkarl var det Leonards job at kalde alle op om morgenen; men han "sov over" ret ofte. Så rystede Anders Nielsen os ubarmhjertigt til bevidsthed, så snart han havde fået sine bukser på.

Pasningen af besætningen blev for det meste foretaget af Anders Nielsen og "Kræn Rye", men jeg havde stadig jobbet med at muge ud. Redskaberne, som jeg brugte, var i bedre stand, end hvad jeg havde brugt hos Pindstrups, så jeg endte aldrig med armene begravet i møget ude på møddingen. Kvægbesætningen var Jydsk malkerace med stamtavler, og kvægavlerforeningens to tyre var opstaldede her, hvor man var sikker på at de ville få den bedst mulige behandling. En af dem, "Hæsum Matador", havde taget adskillige førstepræmier på dyrskuer i Aalborg. Han vejede mere end tusind kilo. Den anden "Hæsum Kommandant" var endnu kun ti måneder.

Kvægavlerforeningen havde købt "Hæsum Kommandant" for nylig for titusinde Kroner. Det irriterede mig sommetider at tænke på, at den tyrekalv havde kostet mere end tyve gange så meget som min årsløn. At Anders Nielsen blev betroet den ansvarlighed understregede hans omdømme som kvægavler der på egnen.

På trods af al den omhu der blev givet til den tyrekalv blev den dog syg engang, og den kunne have døet, hvis dyrlægen havde været længere om at komme. "Kommandanten" fik trommesyge. Det skete ved, at den forslugte sig på frisk kløver. Det begyndte så at fermentere i én af maverne. Opsvulmningen er meget synlig, og derfra kommer navnet "trommesyge". Det kan blive dødeligt, hvis trykket på hjertet bliver for stort. Det er kun drøvtyggere, som kan blive påvirkede af den sygdom.

Anders Nielsen var at gå ud af hans gode skind; men der var ingen han kunne skælde ud for, hvad der var sket. Han havde selv fodret "Kommandanten". Heldigvis var dyrlægen i stand til at komme øjeblikkeligt. Han havde bl.a. bragt med sig noget der lignede hvad en blikkenslager ville bruge for at

Anders Nielsens gård i Hæsum

skal indføres med kendskab og forsigtighed for ikke at påføre dyret indvendig skade. Både "Kommandanten" og Anders Nielsen åndede lettere, da det var overstået. "Kommandanten" var selvfølgelig forsikret, men Anders Nielsen havde også sit omdømme på kant, og jeg tror, at han værdsatte det højere end en titusind-kroner tyrekalv.

At kalde en tyr "Hæsum Matador" vil måske synes én, med kun minimalt kendskab til vendinger brugt mellem tyrefægtere, at være et dårligt valg. "El Matador" er den tyrefægter, som dræber tyren i ringen. Ordet kommer fra det spanske "matar" = at dræbe. Tillagt "dor" betyder det dræberen. I den forbindelse forventer man, at det er tyren, der bliver dræbt. Jeg kan give forsikringer om at "Hæsum Matador" havde både styrken og viljen til at dræbe, og ved én lejlighed var jeg nær blevet hans offer.

Tyr i stil med "Hæsum Matador"

Hans vægt, hans alder og hans konstante opstaldning havde svækket han bagben, så han havde besvær med at bestige en ko. Hans stamtavle gjorde hans tjeneste i den retning værdifuld, og en middagsstund ankom der en mand med en ko for "Matadoren". Jeg var den eneste, som var umiddelbart til stede, og jeg ville ikke lade manden og koen vente. Det er også muligt, at jeg ville vise, at jeg kunne kontrollere den tyr på egen hånd. Hvad så end grunden var, så tog jeg tyren ud bag laden, hvor manden ventede med koen. Det var ikke en af "Matadoren's" gode dage.

Efter adskillige forsøg måtte den parring opgives, og jeg begyndte at trække ham tilbage til stalden. Jeg ved ikke om tyre kender til forlegenhed eller flovhed, men den fiasko bragte hans onde luner frem.

Måske syntes han, at jeg var kommet mellem ham og hans lille affære. Pludseligt følte jeg at lederebet til ringen i hans næse slappedes af og jeg drejede mig lidt omkring for at se, hvad der var på færde. Samtidigt snublede jeg over en sten på vejen og jeg gik halvvejs i knæ. Hvad jeg så, gav mig initiativ til at komme på benene igen – og hurtigt. "Hæsum Matador" kom imod mig som en damptrømler, og han havde intet godt i sinde. Manden med koen så, hvad der skete, og han slap koen, sprang til og greb fat i tyrens hale med begge hænder, mens han satte træskohælene i grusvejen. Dette satte "Matadoren's" fart ned, men ikke meget. Så kom Anders Nielsen om hjørnet af bygningen, fyrende en del ord af, som syntes at passe til situationen. Han lagde skulderen mod tyrens nakke og trak tilbage i næseringen med al hans magt, mens han højlydt præsenterede os med hans opfattelse af situationen. Sammen fik vi tre "Matadoren" under kontrol, og jeg staldede ham op i hans sædvanlige bås.

Manden fangede sin ko, og de tog hjemad utilfredsstillede. Anders Nielsen gav mig en skylle for at have taget tyren ud alene. Jeg blev på det strengeste forbudt at gøre det igen, og jeg lovede mig selv, på det strengeste, at jeg ville overholde det forbud. Den dag nåede "Hæsum Matador" næsten at leve op til sit navn, og jeg ville ikke have nået min 18 års fødselsdag. Det er halvfjerds år siden nu. En sortbroget jydsk tyr er vel ikke almindeligvis hvad man forventer at se i en tyrefægtning, men hvis nogen har idéer om at fægte sådan en tyr alene med bare hænder og et reb, så vil mine penge være på tyren.

En mand, Jens Munk, som senere blev mine forældres nærmeste nabo i Guldbæk, var ikke så heldig. Han var vognmand, og han havde taget "Kommandanten" hjem fra et dyrskue. "Kommandanten" så sit snit til at hamre Jens' arm mod en dørkarm da de var på vej ind i stalden. Den arm blev mast, så den ikke kunne sættes rigtigt sammen igen. For resten af sit liv havde han to albuer på den arm. Det er nok om tyre!

Klar til ringridning. Billedet er fra Øster Hornum.

Fremskridt gjorde ende på en gammel tradition i Danmark. Hvert forår var det skikken af have ringridning et par steder i hvert sogn. Nu har traktorerne gjort hestekraften forældede, og det er umuligt at få selv den bedste traktor til at gå i en acceptabel galop. Ringridning krævede en hel del forberedelser udover rideøvelser. Hesten skulle pyntes med alskens papirroser her og der og rytteren blev udstyret i en efterligning af en dragon eller husar med båndpyntet skråhue.

Der var ingen der på egnen, som ejede en ridehest som sådan, men enhver hest, som kan bære en rytter, kan gøre tjeneste som den slags transportmiddel. Det var endnu en kort tid før de fleste gårdejere anskaffede sig en bil, og derfor havde mange af dem en let, hurtig kørehest, som blev spændt for en letrullende jumbe med gode sæder.

Anders Nielsens kørehest var en lysegul nordbagge, som helst ville løbe hurtigt, hvis den fik sin vilje. Den fik jeg lov til at bruge til ringridningen, og jeg fik da også lånt en sadel. Almindeligvis ville jeg ride uden sadel; men ringridning var en mere formel lejlighed, hvor sadler var forventet. Min mor og mine yngre søstre, Ingeborg og Karen, producerede stadset både for mig og for den gule, så da dagen endelig kom, var jeg rede og i humør til at deltage i sådan en forestilling.

De fleste af de unge på gårdene havde redet en smule, også mest uden sadler, og når ringridningen var på programmet var der et vildt kapløb for at låne sadler. Ridning som befordringsmiddel var for længst gået af mode, så der var en knaphed på sadler. Et kort spyd var også krævet for turneringen; men det kunne jeg selv lave.

Lad mig forklare hvad sådan en turnering gik ud på, for selv i Danmark er den ædle sport måske gået i glemmebogen. En portal var rejst tværs over vejen. Den blev kaldt en galge. Midt på overliggeren var der et søm, som stak ud til den modsatte side af ridningen. På det søm blev der hængt en jernring af omkring 5 cm i diameter. Den ring skulle fanges på det korte spyd og holdes der i et øjeblik. Hvis den faldt af med det samme, blev det ikke talt med. Hesten skulde være i fuld galop, når ringen blev taget, ellers talte det ikke med. De var somme tider svært at få de tunge plovheste overtalt til at galopere, men det gav på den anden side en fordel, for det blev måske kun til en langsom galop, og galop var galop. Jeg foretrak den gules fart.

Der var nok femten eller tyve deltagere i den turnering, og jeg havde ingen besvær med at få den gule til at galopere. Når det blev min tur, satte jeg den i gang med et vældigt hyl, og det morede tilskuerne.

Det var ikke den almindelige start; men det var ikke min hensigt at være almindelig. Den gule gik fladt ud, så det løse grus fløj bag hende. Jeg tik dog ringen hver gang, og det var der også to andre deltagere, som have opnået, Per Pindstrup og Thorkild Christensen. Vi gik ind i finalen. Vinderen ville blive konge, nummer to blev prins, og nummer tre blev fanebærer, som ville bære fanen foran kolonnen ved omridningen til ejendommene i nabolaget om eftermiddagen.

Det var ved Anders Pinstrops gård der var ringridning

I første runde tog vi alle ringen og holdt den. I anden runde tog jeg ringen; men droppede den, så jeg var ude. Jeg ville bære fanen. Thorkild droppede en ring, og dermed blev Per Pindstrup konge af turneringen. Per blev kronet med en krone lavet af guldpapir og karton, og som prins fik Thorkild en mindre krone. Jeg fik overrakt fanen, Dannebrog, som jeg ville bære ved omridningen den eftermiddag.

Det havde taget et par timer eller mere ud af den søndag morgen, og nu skulde vi alle hjem for at udrette vore middagspligter, selv kongen og prinsen, og hestene skulle have et velfortjent foder, medens vi gik løs på middagsmaden med god appetit. Turneringen var langt fra overstået.

Efter middagshvilet reparerede jeg mit og hestens tynde udstyr, som havde lidt en del skade under morgenens begivenheder. Jeg sadlede op og begav mig til samlingspladsen med fanen vajende. Kolonnen var nu blevet øget med tre musikere i en jumbe, og vi var nu rede for vort omtøgt. Jeg tog min plads forrest i kolonnen med fanen, og kongen og prinsen fulgte næst efter. Derefter kom resten af deltagerne i to-kolonne med musikken sidst, blæsende på deres horn af deres lungers fulde kraft. Det var festligt.

Børn fra Hæsum klar til ringridning

Kolonnen red fra gård til gård, og gårdejerer og hans hushold ville komme ud for at betragte kolonnen i dens fulde glans. Kong Per ville invitere alle på gården til at deltage i dansen den aften. Musikken ville spille hvad gårdejerer valgte, eller han lod måske andre af husholdet have valget. Bakker med forfriskninger, forberedte i forventning af vort besøg, blev bragt ud for os. Hans Kongelige Majestæt, Kong Per, og hans Kongelige Højhed, Prins Thorkild, havde første valg af de goder. Vor appetit for vor aftensmad blev grundigt spoleret. Gårdejerer ville give et finansielt tilskud til omkostningerne ved dansen, og den gave blev overrakt til Kong Per.

Det stod på hele eftermiddagen, da gårdejerne i nabolaget ville have taget det som en nedsættelse, hvis de blev udeladte, og hans kone ville miste lejligheden til at se hendes bagekunst værdsat. På den anden side, jo flere steder vi besøgte, desto flere penge ville vi have til hjælp med dansen og til at betale vort orkester, som ledsagede os på turen. Den slags festligheder kostede faktisk ikke en hel del af penge. Dansen blev holdt i sognets forsamlingshus.

Vi skiltes sent på eftermiddagen, gik hjem, skiftede ind til vort arbejdstøj, og forrettede vore aftenpligter. Hestene fik deres foder og hvile efter en usædvanlig dags arbejde for dem. Så børstede vi vor pynt af igen. Det havde i dagens løb opnået en vis hesteduft; men det syntes at passe med vort dragonhusar-lignende fremtræden. Vi var rede til dansen, der som regel varede indtil de tidlige morgentimer. Kongen og prinsen og deres partnere var først på gulvet, og vi alle stævnedes der umiddelbart efter. Det var en festlig aften, som endte på en festlig dag.

Tidligt på den sommer fandt en anden begivenhed sted. En begivenhed som ville blive begyndelse til et fuldstændigt skifte i mit liv. Da jeg ville fylde atten år i august, kunne jeg fremstille mig selv "på session", dvs. for udvælgelse til tjeneste i de væbnede styrker. Ifølge loven kunne enhver mand, som fyldte atten i det halvår, fremstille sig for session. Enhver mand, som fyldte enogtyve i det halvår, skulle fremstille sig. Jeg kunne ikke komme på sessionen tidligt nok. Det var den første milepæl på min vej mod det mål, som jeg havde sat mig.

Der var det sædvanlige nummer af de, som altid er rede til at spå hårdhed og nød. Hjemsendte rekrutter fandt det nødvendigt at krydre deres historier om de rædsler, at de havde gennemgået i de få måneder. Jeg så på dem, og så tænkte jeg, at hvis de kunne klare den, så kunne jeg også.

Anders Pindstrup

I hans egenskab af sognefoged var Anders Pindstrup også sognets lægdsmand, og som sådan var det hans forpligtelse at holde lægdsrullen op til dato, samt at fremstille værnepligtige på session to gange om året. Per Pindstrup var et år ældre end jeg, men han var på holdet det år. Officeren, som modtog vort hold, gjorde traditionelle nedsættende bemærkninger om kvaliteterne blandt de fremstillede, som han måtte tage sit valg fra, bare for at sætte os på plads. Han kunne jo ikke vide at Pindstrups ældste søn var i den sværm, han lige havde rakket ned på, og Pindstrup havde hørt det foredrag før.

20% af de fremstillede ville blive udvalgte. Det var stadigvæk dobbelt så mange, som kunne trænes i de eksisterende faciliteter. Der ville blive lodtrækning, og ti af de tyve procent ville trække frinummer. Jeg håbede inderligt, at mit nummer ikke ville være blandt de frinumre. Pindstrup vidste, at jeg håbede på at blive indkaldt.

Eksaminationen som blev foretaget var hovedsagelig fysisk. En simpel afgørelse om hvorvidt de, som ville blive indkaldt det følgende år havde den nødvendige styrke til at udholde træningen. Den kommission fastsatte også i hvilken gren af styrkerne, man skulle tjene ved. Lægdsmanden, Pindstrup, var forventet at afgive en almindelig beskrivelse af de fremstilledes opførsel på egnen. Det er muligt, at han der havde ladet et ord falde om mit ønske af at blive indkaldt. Hvordan det så end skete: Jeg blev udtaget, og jeg trak ikke frinummer. Per trak frinummer, og han var velkommen til det, så vidt det angik mig.

Danmark havde ingen stående hær dengang. Den eneste permanente stab var officererne og officianterne. Sergenter og oversergenter ville stå i reserven i seks år efter at have bestået fra de militære skoler. Officianter var en rang ind mellem officerer og underofficerer, og den rang eksisterer ikke mere.

Den totale årlige antal af det danske væbnede styrker var på den tid 6.000 mænd i hæren, flåden og luftvåbenet, og træningsperioden var mindre end seks måneder om sommeren. Omkring seks hundrede af de seks tusind ville blive udvalgte til de militære skoler om vinteren for at blive trænet som officersaspiranter eller underofficerer, valget mellem to linier var hovedsaglig et spørgsmål om tidligere akademisk uddannelse, og den ordning udelukkede mig klart fra officersgruppen.

Der var en lang tradition som bød, at de, som blev kasserede eller trak frinummer, skulde betale en middag på et hotel i Nibe, hvor sessionen var holdt. Det var også tradition, at den middag skulde være stegt ål. Nibe var bekendt for gode ål. Ål var dengang den dyreste fisk, fanget i danske farvande, og jeg husker ikke en dansker, som ikke kunne lide ål.

Vor gruppe, under ledelse af Anders Pindstrup, entrede et hotel, beordrede stegt ål, og vi slog os ned for en øl i ventetiden. Man skulle være atten for lovligt at kunne drikke alkohol i Danmark, og skønt jeg var nogle måneder fra af den fremskredne alder, var der ingen, som havde spørgsmål om min alder.

Når sognefogden ankom med et bundt af kommende krigere, så måtte vi anses for at være gamle nok til en øl. Mere øl gik ned med middagen, ledsaget af et par snapse. Vi var enige om, at ålene ville føle sig mere hjemme, hvis de kunne svømme. De ål må have følt sig hjemme i øl og snaps, hvis de følte sig hjemme efter den middag.

Per Pindstrup og jeg forlod hotellet samtidigt, og vi begav os på vej tilbage til Hæsum på vore cykler. Ålen, øllet, og snapsen må have haft en effekt på vor styring, for på trods af at vi ellers følte os hjemme på en cykel, så endte vi begge op i vejgrøfterne mere end en gang på den tur. Jeg var endnu usikker på benene, da vi nåede Hæsum, så jeg sneg mig ind på mit værelse og sov til aftenarbejdet begyndte. Der var ingen, som havde spørgsmål om, hvor jeg havde været siden min tilbagekomst.

Holdningen om at blive valgt på sessionen var delt. De, som var blevet kasserede eller havde trukket frinummer pralede af hvor snedige de havde været, og de, som ville blive indkaldte, pralede af at være de udvalgte. Den almindelige holdning i befolkningen var mere i retning af, at det var en ære at tjene konge og folk.

For mig betød det håb og en mulighed for at forlade en beskæftigelse, som jeg ikke syntes om. Det gav mig håb om at forbedre min status. Jeg havde opnået det første skridt i den plan, som jeg havde lagt to år tidligere.

Anders Nielsen sagde til Leonard og mig, at vi kunne tage resten af dagen fri, hvis vi havde lyst til at gå til Rebildfest; men først skulde vi hente endnu et læs hø hjem fra marken. Det var et rimeligt forlangende, vejret var varmt og godt til at få høet hjem tørt.

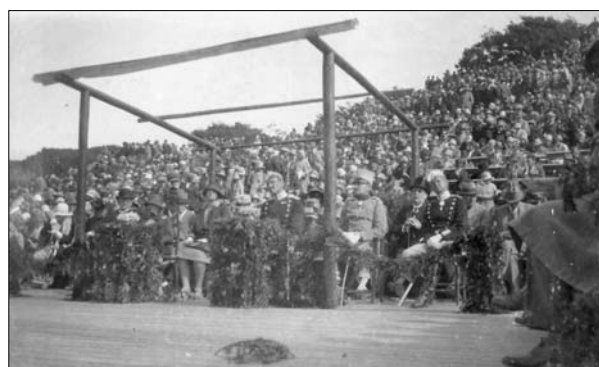
Vi havde lyst til at gå til hvilken som helst fest på, hvad der ellers ville have været en hård og svedig arbejdsdag. Vi kørte i galop ud på marken. Leonard ville forke høet, og jeg skulde så lægge læsset. Tørt hø er let, så hestene kunne trække et godt læs, og vi havde specielle "høhække" på vognen til det formål.

Det løse hø skal lægges med omhu, så man ikke spilder det på vej hjem, og jeg tog mere omhu, end det passede Leonard. Vi kom op at skændes om det, og det endte med at Leonard opfordrede mig til at komme ned og få en omgang. Jeg ville ikke slås med ham, da jeg vidste fra tidligere stridigheder, at jeg ikke kunne klare mig. På den anden side kunne jeg heller ikke få mig selv til at sidde den opfordring overhørig, og jeg håbede på, at jeg kunne få et godt ram på hans næse, før jeg gik ned.

Leonard havde tilsyneladende forudset mine planer, for så snart jeg fik fødderne på jorden, slog han mig på hovedet med skaftet af forken, og jeg faldt til jorden. Der lå jeg halvt bevidstløs i et øjeblik, og han slog mig ikke igen. Jeg kom op på læsset igen, og vi gjorde det færdigt og kørte det hjem. Vi gik ind og spiste til middag, og dagen var vor.

Rebildfest – her fra 1928

Christian d. 10. deltog også – her i 1928

Vi barberede os og skiftede tøj, og så drog af sted til Rebildfest - hver for sig. Jeg havde tidligere købt mig en hat af sidste mode, og den skulle jeg da have på for lejligheden. Varmt eller ej, ved sådanne lejligheder havde man hat på. Til min skuffelse fandt jeg, at bulen, som var fremkommet fra mødet

med forskaffet havde øget min hatstørrelse et par numre. Der var ingen måde at jeg kunne få den hat på, så jeg måtte gå hatløs.

Bortset fra det, så var det en god dag, og vejret var skønt. Der er én lille begivenhed, som jeg husker fra den dag; men det var faktisk fra før jeg nåede festpladsen. På min vej der hen på cykel kom jeg igennem en bøgeskov, og der hørte jeg guitarmusik. Jeg kunne ikke se, hvem der spillede, men det var åbenbart én, som vidste noget om akustik. Jeg stoppede, for jeg syntes det var den skønneste musik, jeg nogensinde havde hørt. Måske det bump på mit hoved havde skærpet mit øre for musik. Mange år senere lærte jeg at genkende den melodi som "On the banks of the Wabash", så musikeren har nok været en hjemvendt dansk-amerikaner. Talerne af Kongen og ambassadøren tog bagsæde til den musikalske oplevelse. Det var endnu i tiden før den daglige stopfodring med "tapetmusik" over radio og fjernsyn.

Der var nok tyve eller tredive tusinder deltagere i festen i året 1934, og Kong Christian den tiende talte. Det var nok den første gang, jeg så ham. De fleste hjemmedanskere havde ingen stærke følelser for De forenede Stater på nogen måde, men det var ubestrideligt den største fest i landet den dag.

Noget usædvanligt skete i sommeren 1934, hvilket med bagklogskab måske var af betydning, set på baggrund af begivenhederne i Tyskland. Hitler var kommet til magten året i forvejen; men vigtigheden af det var endnu kun forstået af meget få danskere.

Et par vandrende tyske håndværkersvende ankom sent en eftermiddag, og de bad Anders Nielsen om tilladelse til at sove på hans høløft den nat. Det var en sjældenhed, at Hæsum blev besøgt af udlændinge, da den landsby lå for langt fra den slagne landevej. De var sidst i tyverne, og i deres haltende dansk lod de os vide, at de var udlærte automekanikere.

Det havde været en tradition for håndværkersvende at "gå på valsen" et årstid efter endt uddannelse. De ville så tage arbejde indenfor deres fag, når de løb tør for penge. Både mestrene og svendene havde fordel af det arrangement, for de lærte gensidigt nye ting på den måde. Fagforeningerne kunne ikke lide det, for disse vandrere var ikke medlemmer. Fagforeningsledere og andre politikere er ofte mere optaget af, hvad der synes at være end af hvad den er.

Disse to syntes at være lidt for gamle til nyligt have endt deres læretid, men vi talte ikke tysk, og deres dansk var begrænset til, hvad de havde samlet op på deres vandring op gennem Jylland, og det gjorde det umuligt at få nogen detaljeret fortælling om deres situation. Der var stadig en hel del arbejdsløshed i Tyskland på den tid, og det er muligt den situation havde gjort dem interesserede i en anden "tur på valsen".

De havde været på vej i temmelig lang tid. En fodrejse fra et sted nede i Tyskland op til Nordjylland er et længere foretagende. De havde heller ingen problemer med flade dæk, skønt det viste sig at dæk var med i spillet. Det var hårdt ved skolæderet, så da de forsålede deres egne støvler, havde de fundet på at bruge udtjente bildæk som sålelæder. De fik mange mil ud af de dæk.

Anders Nielsen gav dem tilladelse til at sove i høet; men han bad dem om deres tændstikker først. De havde ingen, da de ikke røg. Så blev de inviteret ind til aftensmad, der som sædvanlig var rigelig og god. Det gav en ny anledning til konversationen omkring aftensbordet. Da måltidet var til ende inviterede Anders Nielsen dem til at lytte til de tyske udsendelser på radioen, og selvom vi kunne ikke forstå, hvad der kom over radioen, så fortalte deres ansigtsudtryk os, at det var ikke alt sammen godt nyt de hørte fra deres hjemland.

Var de spioner? Det tror jeg ikke. Det ville have været noget andet end militær spionage. Under min tid i hæren syntes den eneste militære hemmelighed, der var værd at holde, var, at vi faktisk ikke havde nogen hemmeligheder og meget lidt militær. De lignede heller ikke nogen af de spioner, som jeg meget senere så i James Bond typen af spionfilm. Måske samlede de materiale til en meningsmåling? Der er dog også den mulighed, at de var "på valsen", som de sagde, at de var!

Anders Nielsen var den eneste der i Hæsum (og i mange kilometer deromkring), som havde elektrisk lys. Der var endnu ikke kommet elektricitet til vort område; men Anders Nielsen var en utålmodig mand på mange områder, så han ville ikke vente på, at myndighederne skulde beslutte noget om hans belysning. På den tid var det almindeligt på gårdene at have en kraftig vindmotor, og den blev brugt til ting som at pumpe vand ind i gårdens vandtårn. Den kunne også fungere som kraft for en kværn, et tærskværk, og andre store maskiner på gården.

En generator blev forbundet med vindmotoren, og elektriciteten blev opbevaret i store, væskefyldte batterier, som stod på hylder i et skur, bygget for det formål. Strømmen til lys blev draget fra de batterier, og elektriciteten blev kun brugt til lys. Der var elektrisk lys i alle rum i stuehuset, i alle staldene og laderne. Leonard og jeg havde elektrisk lys i vort kammer, og det var første gang, at jeg havde den oplevelse at have elektrisk lys fra andet end en lommelygte. Utålmodighed kan føre til fremskridt - hvis det er parret med initiativ.